

GELİŞEN DESTİNASYONLARDA YERLEŞİKLERİN TURİZM RİSK ALGISI (RESIDENTS' PERCEPTION OF TOURISM RISK IN EMERGING DESTINATIONS)

Ali Rıza MANCI^{1*} (orcid.org/ 0000-0003-4618-5891)

¹ Harran Üniversitesi, Turizm Fakültesi, Turizm İşletmeciliği Bölümü, Şanlıurfa, Türkiye

Özet

Turizm sektörü, ekonomilerin önemli bir bileşeni olup, gelişmekte olan ülkelerin ve bölgelerinin ekonomik büyümesine ve gelişmesine önemli katkılarda bulunmaktadır. Ancak, turizmin hızla gelişmesi ve büyümesi, ekonomik, çevresel, sosyal ve kültürel boyutlarda çeşitli riskleri de taşımaktadır. Bu bağlamda, turizm faaliyetlerinden kaynaklı olası risklerin incelenmesi hem sürdürülebilirlik hem de uygulanacak turizm politikaları açısından önemlidir. Buna bağlı olarak, bu çalışmanın amacı, yerel halkın turizm gelişimine ilişkin algıladıkları riskleri ve çeşitlerini belirlemek ve turizm desteğine ve toplum bağlılığı değişkenlerinin birbirine etkilerini çözümlenektir. Çalışmada kolayda örnekleme yöntemiyle araştırma alanı Şanlıurfa'da ikamet eden yerel halktan 458 geçerli anket elde edilmiştir. Veriler yapılandırılmış bir yüz yüze anket aracılığıyla toplanmıştır. Verileri analiz etmek için yol analizine uygun varyans temelli bir yaklaşım olan Kısmi En Küçük Kareler Yapısal Eşitlik Modellemesi (PLS-SEM) kullanılmıştır. Buna göre, çevresel, kültürel, sosyal ve ekonomik risklerin toplum bağlılığı üzerinde ($\beta = 0.196, p < 0.001$) ve genel risk algısı üzerinde anlamlı ve pozitif etkileri olduğu bulunmuştur ($\beta = 0.749, p < 0.001$). Benzer şekilde, diğer bulgular incelendiğinde, toplum bağlılığının genel risk algısı üzerinde ($\beta = 0.044, p = 0.180$) etkisi anlamlı değilken, turizm desteği üzerinde anlamlı pozitif etkileri olduğu görülmüştür ($\beta = 0.365, p < 0.001$). Genel risk algısının turizm desteği üzerindeki anlamlı olmayan negatif etkileri olduğu saptanmıştır ($\beta = -0.052, p = 0.306$). Dolaylı etkilerin anlamlı olmadığı da gözlemlenmiştir. Elde edilen bulgulara göre kuramsal ve yönetimsel çıkarımlar ve öneriler geliştirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Risk Algısı, Yerel Halk, Gelişen Destinasyon, Şanlıurfa

Abstract

The tourism sector is an important component of economies and contributes significantly to the economic growth and development of developing countries and regions. However, the rapid development and growth of tourism also carry various risks in economic, environmental, social, and cultural dimensions. To implement both sustainability and tourism policies, it is crucial to analyze the potential risks arising from tourism activities in this context. In light of this, the study's main goal is to find out what kinds of risks locals think tourism development poses and how tourism support and community attachment factors affect each other. The study obtained 458 valid questionnaires from residents of Şanlıurfa, the study area, using the convenience sampling method. Data were collected through a structured face-to-face questionnaire. The data was looked at using Partial Least Squares Structural Equation Modeling (PLS-SEM), a variance-based method that works well for path analysis. Accordingly, environmental, cultural, social, and economic risks were found to have significant and positive effects on community attachment ($\beta = 0.196, p < 0.001$) and overall risk perception ($\beta = 0.749, p < 0.001$). Additionally, when looking at other results, it was discovered that community attachment did not have a significant impact on how people thought about risk in general ($\beta = 0.044, p = 0.180$), but it did have a significant positive impact on how much people supported tourism ($\beta = 0.365, p < 0.001$). General risk perception was found to have non-significant negative effects on tourism support ($\beta = -0.052, p = 0.306$). Indirect effects were also not significant. Theoretical and managerial implications and recommendations were developed based on the findings.

Keywords: Risk perception, Residents, Emerging Destinations, Şanlıurfa

Giriş

Risk algısı çalışmaları, çeşitli şekillerde tehlikeli faaliyetleri tanımlamaları ve değerlendirmeleri istendiğinde insanların ifade ettikleri görüşleri incelemektedir (Slovic vd., 1982). Bununla birlikte, algılanan risk, olası olumsuz sonuçların ve bu sonuçların gerçekleşme olasılığının değerlendirilmesine dayalı olarak bir tüketicinin algısı olarak tanımlanmaktadır (Fuchs ve Reichel, 2011). Algılanan risk üzerine yapılan kapsamlı araştırmalar,

*Sorumlu yazar: armanci@harran.edu.tr

DOI: 10.33083/joghat.2025.481

ekonomi, pazarlama, işletme, sosyoloji ve psikoloji gibi çeşitli akademik disiplinlerde sıklıkla görülmektedir (Rahimov ve Tümtürk, 2023; Wolff vd., 2019).

Risk çalışmaları son yıllarda meydana gelen kimi olaylar (terör, Covid-19, savaş vb.) sonucunda turizm alanında da artış eğilimindedir (Akgöz ve Uçdu, 2023; Demirci ve Üstün, 2021; Kafa vd., 2022; Karataş ve Şahin, 2023; Keskin ve Aykaç, 2023; Ryu vd., 2023). Turizm literatüründe, turizm üzerine algılanan risk çalışmaları çoğunlukla seyahatle ilgili deneyimlerin farklı yönlerine odaklanmıştır. Birçok çalışma, turistlerin algıladıkları risklerin (Sharpley, 2014; Wolff vd., 2019) yanı sıra, risklerin memnuniyet ve tekrar ziyaret niyetine etkisi (Mancı, 2022a), gezginlerin belirli yerlerde karşılaşabilecekleri potansiyel riskler (Orhun ve Meriç, 2022; Qi vd., 2009; Sönmez ve Graefe, 1998) ve COVID-19 salgınına ilişkin endişeler (Şengel vd., 2020; Slovic ve Peters, 2006) vb. seyahatlerin farklı yönlerini incelemektedir. Son dönemlerde gerek ziyaretçilerin gerekse yerleşiklerin risk algısı üzerine yapılan araştırmalar COVID-19 salgını üzerinde yoğunlaşmıştır (Kodaş, 2022; Matiza, 2024; Núñez-Tabales vd., 2024). Halbuki, turizm faaliyetlerinin artması sonucu yerel halk tarafından da birçok risk algılanmaktadır. Bu riskler çevresel, ekonomik, kültürel ve sosyal şeklinde sınıflara ayrılmaktadır (Rasoolimanesh vd., 2024; Vieira vd., 2024).

Bir turizm destinasyonunda yerleşiklerin, yaşadıkları yerin günlük hayatlarına doğrudan dahil oldukları ve bu hayatın bir parçası oldukları için önemli paydaşlar arasındadır (Garrod vd., 2012). Bu nedenle, bir destinasyonun turizm gelişimindeki rolleri göz ardı edilmemelidir (Camprubí ve Garau-Vadell, 2022). Buna bağlı olarak, özellikle yerli ve yabancı ziyaretçiler açısından algılanan risk kapsamlı bir şekilde araştırılmış olmasına rağmen, yerel halkın turizm gelişimiyle ilişkili algıladıkları riskleri ele alan çalışmalar kısıtlı sayıdadır (Camprubi, 2024; Camprubí ve Garau-Vadell, 2022; Han vd., 2023; Ryu vd., 2023). Ayrıca bir çalışma yerel halkın turizm faaliyetlerinden nasıl ve ne şekilde etkilendiği ve bu etkilerin turizm desteğini nasıl şekillendirdiği yönündedir (Emiroğlu, 2023b; Erul ve Uslu, 2022; Erul ve Woosnam, 2022; Linderová vd., 2021; Özbek vd., 2015). Oysa yeni gelişen destinasyonlarda bu çeşit etkilerden söz edilemez. Bu sebeple yerleşiklerin henüz turizmin etkilerini deneyimlemediği bir ortamda ancak algıladıkları riskler belirlenebilir. Bu nedenle, bu çalışma literatürdeki bu boşluğu gidermesi beklenmektedir. Bu tarz bir araştırmaya neredeyse rastlanmamaktadır (Vieira vd., 2024). Tutum ölçen araştırmalarda turizm faaliyetlerine karşı yerel halkın bakış açısı ortaya konulmuştur (Ataman ve Özer, 2020; Erul ve Uslu, 2022; Hançer ve Mancı, 2017; Tekeli ve Aykaç, 2021).

Öte yandan turizm faaliyetleri sonucu ileride karşılaşabilecekleri maliyetler algılanan riskleri içerisinde barındırmaktadır (Gómez-Bruna vd., 2024). Yerleşiklerin turizm risk algısı gelişen destinasyonların turizm faaliyetlerine ilişkin başarısı açısından oldukça önemlidir (Ryu vd., 2023). Bir destinasyonun sürdürülebilir ve olumlu turizm faaliyetleri gerçekleştirebilmesi yerel halkın turizm desteğine bağlıdır (Bichler, 2021; Emiroğlu, 2023b). Bu demektir ki, bir destinasyonda turizm risk algısı yüksek olan yerel halkın desteği azalacaktır. Bununla birlikte, yerel halkın turizm risk kaynaklarının belirlenmesi, sürdürülebilir turizm ve turizm politikalarının etkin bir şekilde yönetilmesi açısından önemlidir.

Bu çalışmanın amacı, yerel halkın turizm gelişimine ilişkin algıladıkları riskleri ve çeşitlerini belirlemek ve turizm desteğine ve toplum bağlılığı değişkenlerinin birbirine etkilerini çözümlenektir. Önceki araştırmaların önemli bir kısmının turizm risk algısını daha çok turist açısından belirlemeye çalışırken, Şanlıurfa örneğinde gerçekleştirilen bu çalışma, gelişen destinasyonlarda yerel halkın risk algısının ve toplum bağlılığının turizm desteğine etkilerini belirleyerek turizm literatüre katkı sağlamaktadır. Dolayısıyla elde edilen bulguların algılanan risklerin sürdürülebilir ve etkin yönetimi için alınabilecek gerekli önlemlere ve stratejilere ışık tutması beklenmektedir.

Kavramsal Çerçeve

Turizm sektörü, ekonomilerin önemli bir bileşeni olup, gelişmekte olan ülkelerin ve bölgelerinin ekonomik büyümesine ve gelişmesine önemli katkılarda bulunmaktadır (Bahar ve Bozkurt, 2010). Ancak, turizmin hızla gelişmesi ve büyümesi, ekonomik, çevresel, sosyal ve kültürel boyutlarda çeşitli riskleri de taşımaktadır. Bu bağlamda, turizm faaliyetlerinden kaynaklı olası risklerin incelenmesi hem sürdürülebilirlik hem de uygulanacak turizm politikaları açısından önemli görülmektedir (Gómez-Bruna vd., 2024).

Önceki çalışmalarda, algılanan riskin seyahat davranışının bir belirleyicisi olduğu belirtilmektedir (Volgger vd., 2022). Risk hesaplanabilen gelecekteki bir belirsizliktir ve gerçek riskten farkı bir olasılığa dayanması olup, turizm alanında çoğunlukla algılanan risk konu edinilmiştir (Keskin ve Aykaç, 2023). Oysa sağlık ve doğal tehlike gibi kimi olumsuz durumlarla karşılaşılması gerçek bir risk olarak tanımlanmaktadır (Wolff vd., 2019). Risklerin her türlü turizm faaliyetinin merkezinde yer aldığı Williams ve Baláz (2015) tarafından

iddia edilmektedir. Öyle ki, algılanan riskler turistlerin seyahat kararına ve destinasyon seçimine etki eden faktörlerden bir tanesidir (Karl, 2018).

Öte yandan yerel halkın turizmi algılama biçimi, turizmin hem olumlu hem de olumsuz etkilerini anlamada önemli bir etken olarak öne çıkmaktadır. Turizm faaliyetlerinin sosyal, kültürel ve çevresel etkileri, yerel halkın hayat tarzını ve yerel ekonomik yapıyı doğrudan etkileyebilir ve bu algılar turizm planlama süreçlerinde önemli bir rol oynar (Ap ve Crompton, 1993). Yerleşiklerin turizm faaliyetlerine yönelik risk algıları hem bireysel hem de toplumsal düzeyde şekillenen tecrübeler ve beklentilerle ilişkilidir. Örneğin, turizmin çevresel bozulma, yaşam maliyetlerinin artışı ve yerel kültürel değerlerin aşınması gibi olumsuz etkileri, yerleşiklerin turizmi bir tehdit olarak algılamalarına neden olabilir (Gursoy vd., 2002).

Bu çalışmada, yerleşiklerin turizm risk algıları incelenerek, turizmin ekonomik, sosyal ve çevresel etkilerine dair algıların nasıl şekillendiği ve hangi faktörlerin bu algıyı etkilediği araştırılacaktır. Ayrıca, yerel halkın turizm gelişimiyle ilgili olası endişeleri ve bu algıların yerel turizm politikalarına yansımaları değerlendirilerek, turizm sektöründe sürdürülebilirliğe ilişkin öneriler sunulacaktır.

Korstanje'e (2009) göre, risk mutlaka kaçınılması gereken bir şey değildir. Risk ziyaretçiler için seyahatin bir parçasıdır. Bazı bireyler için, seyahatin heyecan verici kısmını oluşturduğu için optimal düzeyde algılanan risk gereklidir (Yang ve Nair, 2014). Örneğin, Orhun ve Meriç, (2022) Van ilini ziyaret eden veya henüz ziyaret etmemiş katılımcılardan elde ettikleri verilerle destinasyonun düşük risk algısına sahip olduğunu ve turizm destinasyonu risk algısı ile öz etkinlik arasında anlamlı bir ilişkinin varlığını belirlemişlerdir. Buna karşın, ziyaretçilerin yüksek risk algısı bir destinasyonu ziyaret ve tekrar ziyaret niyetine olumsuz etkileri olacağı konusunda görüş birliği vardır (Yang ve Nair, 2014).

Gelişen destinasyonlarda yerleşiklerin turizm risk algısına ilişkin literatür, turizm destinasyonlarının gelişimi sürecinde yerleşik halkın turizme ve turistlere yönelik algıladığı riskleri inceleyen önemli bir araştırma alanıdır. Bu literatür, genellikle sosyoloji, psikoloji, turizm yönetimi ve risk yönetimi gibi disiplinler arası bir çerçevede ele alınmaktadır. Yerleşiklerin turizm risk algısı, turizmin sosyal, çevresel, ekonomik ve kültürel etkilerine dayanır ve gelişmekte olan turizm destinasyonlarında önemli bir rol oynar (Atsız, 2021).

Algılanan risk, bireylerin veya toplulukların bir olay veya durumla ilgili tehlike veya zarar ihtimalini değerlendirmesidir (Volgger vd., 2022). İlgili araştırmalarda, risk algısı daha çok turistlerin güvenlik, sağlık, çevresel ve politik faktörlere karşı tutumları üzerinden değerlendirilse de yerleşiklerin algıladığı riskler de göz ardı edilemez (Karataş ve Şahin, 2023; Köksalanlar, 2020; Özdamar ve Çakıcı, 2021; Öztürk ve Şimşek, 2013). Yerleşikler, turizmin etkilerini doğrudan yaşayan bireyler olduklarından, bu riskler yerel halkın yaşam kalitesi, kültürel değerleri ve sosyal yapıları üzerinde önemli etkiler doğurabilir (Eser ve Çelik, 2018; Kim vd., 2013; Şorcaru vd., 2022).

Yerleşiklerin turizm risk algısını etkileyen faktörler çeşitli başlıklarda ele alınabilir. Yerleşiklerin turizme karşı risk algısı; çevresel, ekonomik, sosyal, kültürel ve sağlık riskleri olarak dört ana başlıkta incelenmektedir (Andereck vd., 2005; Gursoy vd., 2002).

Turizmin çevre üzerindeki olumsuz etkileri (doğal kaynakların tüketimi, kirlilik, habitat bozulması) yerel halk tarafından önemli risk faktörleri olarak algılanabilir (Denk, 2023). Turistlerin kültürel normları ve yerel değerlere zarar verme ihtimali, geleneksel yaşam biçimlerinin bozulması veya yerel kimliğin zayıflaması gibi sosyal ve kültürel riskler de algılanan önemli tehditler arasındadır turizmin olumsuz sosyal ve kültürel etkilerinin turizmin gelişimine yönelik destek üzerindeki etkisi negatif ve anlamlıdır (Kılıç ve Şenel, 2021). Turizmin yerel ekonomiye getirebileceği ekonomik fırsatlar kadar, fiyatların yükselmesi, yerel halkın ekonomik faaliyetlerden dışlanması ya da işgücünün turizme kayması gibi ekonomik riskleri de hesaba katmak gereklidir (İşçi, 2019). Suç oranının artması, sosyal dokuya zarar verme, aşırı kalabalıklaşma gibi sosyal riskler de yerel halkın algısının şekillenmesinde önemli bir yer tutar. Örneğin, Alaeddinoğlu ve Tekin (2020) çalışmalarında, yüksek eğitim seviyesine sahip yerel halkın turizmin gençler açısından kültürel yozlaşmaya neden olabileceğini düşündüklerini tespit etmişlerdir. Bununla birlikte, genel olarak yerel halkın turizmle ilgili risk algısı üzerine yapılan araştırmalar, güvenlik endişeleri, çevresel etki, ekonomik istikrar ve salgın hastalıklar gibi dış faktörlerin etkisi gibi çeşitli boyutları vurgulamaktadır (Keskin ve Aykaç, 2023). Bu çalışmalar, turizmin yerel halkın refah, kültürel değişimler ve gelen turistlere yönelik tutumlarını nasıl etkilediğine odaklanmaktadır (Vieira vd., 2024). Risk algıları bölgelere, turizm türlerine ve COVID-19 salgını (Volgger vd., 2022) gibi belirli olaylara göre değişmektedir (Ryu vd., 2023). Yerel halkın turizm gelişimi desteğine ilişkin tutumlarının destinasyonların gelişme düzeylerine göre farklılaşabilmektedir (Ekici ve Çizel, 2015). Buna bağlı olarak, aşağıdaki hipotezler ileri sürülmüştür.

H₁: Yerel halkın algıladığı riskler ekonomik boyutu tarafından etkilenmektedir.

H₂: Yerel halkın algıladığı riskler sosyal boyutu tarafından etkilenmektedir.

H₃: Yerel halkın algıladığı riskler kültürel boyutu tarafından etkilenmektedir.

H₄: Yerel halkın algıladığı riskler çevresel boyutu tarafından etkilenmektedir.

Yerleşik halkın turizmle olan ilişkisi genellikle turizm gelişim aşamaları ile ilişkilendirilir. Turizm Alan Yaşam Döngüsü modeli, bu ilişkiyi açıklayan en yaygın teorik çerçevelerden biridir. Turizmin erken dönemlerinde yerleşiklerin turizme karşı olumlu ve misafirperver bir tutum sergiledikleri, ancak turizmin yoğunlaştığı ve etkilerinin hissedilir hale geldiği ilerleyen aşamalarda yerel halkın turizme karşı olumsuz ve hatta direnç geliştirdiği öne sürülür (Aydın ve Ozan, 2022).

Sosyal Değişim Teorisi (SET), yerel halkın turizme yönelik desteğinin fayda-maliyet analizine dayalı olarak şekillendiğini öne sürmektedir (Yeşilyurt ve Koçak, 2018). Buna göre yerel halk, turizmin kendilerine sağladığı ekonomik, sosyal veya çevresel yararları olumlu karşılayıp desteğini artırırken, maliyet ve zararların ön plana çıktığı durumlarda ise desteği azaltabilir (Gómez-Bruna vd., 2024).

Toplum Bağlılığı

Bu kuramın yanı sıra Topluluğa Bağlılık Modeli, yerel halkın bölgeyle kurduğu bağın, turizmin etkilerine yönelik tutumlarını etkilediğini öne sürmektedir (Çolak Yıldız ve Çalışkan, 2018). Yerel halkın toplum bağlılıkları güçlendikçe turizm faaliyetlerine ilişkin olumlu algılarının ve desteklerinin olumlu yönde değiştiği belirtilmektedir (Çolak Yıldız ve Çalışkan, 2018). Buzlukçu ve Avcıkurt'a (2021) göre, topluluğa bağlılık yerel halkın sürdürülebilir turizm tutumunu üst seviyede etkilememekle birlikte onların tutumlarını destekleyen bir öğedir. Özellikle topluma uzun süreli bağlılık, aile bağları ve sosyal gelişim düzeyi yüksek olan bireylerin, turizm gelişimine daha olumlu yaklaştığı gözlemlenmiştir (Emiroğlu, 2023a). Bu nedenle, turizm politikaları oluşturulurken yerel halkın katılımı ve paydaşların görüşlerinin alınması, sürdürülebilir turizm gelişimi için kritik öneme sahiptir (Gursoy vd., 2010). Erul ve Uslu'nun (2022) çalışmaları bu görüşü desteklemektedir. Onlara göre, toplum bağlılığı yerel halkın turizm faaliyetlerini destekleme niyetlerini etkilemesine ilişkin tutumlarını anlamlı seviyede etkilemektedir. Bu nedenle, politika belirleyicilerinin turizm planlamalarına yerel halkın fikirlerini de dahil etmelidirler. Benzer bir bulgu Atsız'ın (2021) çalışmasında da gözlenmiş olup, topluluk bağlılığının, yerel halkın turizm gelişimine ilişkin tutumlarını anlamlı şekilde etkilediği saptanmıştır. Eslami, Khalifah, Mardani, Streimikiene ve Han'a (2019) göre, topluma bağlılık ve bölge sakinlerinin turizmin algılanan etkileri arasında anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. Buna göre, aşağıdaki hipotezler sınanmak amacıyla ileri sürülmüştür.

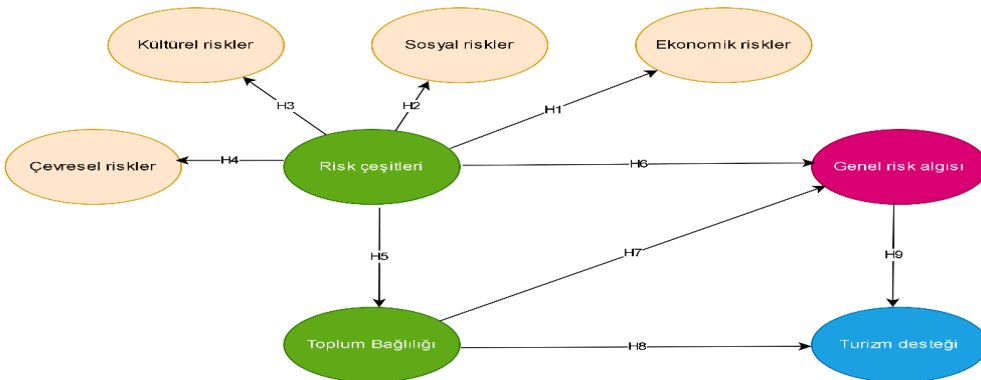
H₅: Algılanan riskler yerel halkın toplum bağlılığını etkiler.

H₆: Algılanan riskler yerel halkın genel risk algısını etkiler.

H₇: Yerel halkın topluma bağlılıklarıyla genel risk algıları arasında anlamlı bir ilişki vardır.

H₈: Yerel halkın topluma bağlılıkları onların turizm desteğini olumlu etkiler.

Şekil 1. Araştırma Modeli ve Hipotezler

Yöntem

Araştırma Alanı Şanlıurfa

Araştırma alanı olarak Şanlıurfa ili seçilmiştir. Şanlıurfa çok sayıda tarihi, kültürel ve turistik çekiciliklere sahiptir. Özellikle tarihsel önemi bilinen ve çok ziyaret edilen Göbeklitepe, Balıklıgöl, Karahantepe, Harran, Şuayb şehri vb. yerleri ve 2541 tescilli kültürel değerleri içinde barındıran dünyanın kadim yerleşim yerlerindedir (Erdem vd., 2022). Henüz keşfedilmemiş ve tanıtımı yapılamamış birçok tarihi, kültürel ve turistik özelliklerinin olduğu bilinmektedir. Şanlıurfa kültür, inanç ve tarihi turizm açısından benzersiz özellikler taşıdığından turizm açısından çok önemli bir kenttir (Yaşarsoy ve Oktay, 2020). Gerek kültür gerekse gastronomi turizmi açısından da geliştirilebilecek potansiyele sahip (Akturfan vd., 2024) olmasına karşın, ziyaretçi sayısı yetersizdir (Tablo 1). Bu nedenle turizm açısından yeni gelişen bir destinasyondur.

Tablo 1. Şanlıurfa İli ve İlçelerinde Bulunan Konaklama Tesislerinde Geceleme Sayısı

Yıllar	Geceleme Sayısı	Yıllar	Geceleme Sayısı
2015	676,013	2016	690,798
2017	806,365	2018	1.010.079
2019	1.059.850	2020	541.643
2021	796,041	2022	1.000.040
2023	735,591	2024	580,000

Kaynak: İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü İstatistikleri. Erişim Tarihi: 18.02.2025

Baltacı ve Aytemir'in (2024) çalışmalarında konaklama, altyapı ve üst yapı ve ulaşım eksikliklerinin bölgenin zayıf yönleri olduğu vurgulanmaktadır. Ayrıca turist sayısı açısından yeterli doygunluğa ulaşmadığından turizm faaliyetlerinin olumlu ya da olumsuz etkilerini yerel halk deneyimlememiştir. Yerel halk aşırı turizm, kalabalıklaşma, çevre kirliliği, tarihi ve kültürel yapıların aşınması, fiyatların çok yükselmesi ve benzeri turizmin getirdiği kimi olumsuzluklarla karşı karşıya kalmamıştır. Bu nedenle, Şanlıurfa yeni gelişen bir destinasyon olarak kabul edilmekte olup, ancak turizm faaliyetlerinin olası etkilerine ilişkin algılanan riskler bir araştırmanın konusu olabilir. Dolayısıyla yukarıda açıklanan bu çalışmanın amacı mevcut durumla örtüşmektedir.

Veri toplama Yöntemi

Veriler yapılandırılmış bir yüz yüze anket aracılığıyla toplanmıştır. Anket sekiz bölümden oluşmaktadır; Risklerin alt boyutları, ekonomik riskler (ER), sosyal riskler (SR), kültürel riskler (KR) ve çevresel riskler (ÇR) olarak dört bölüm içerir. Beşinci bölüm, genel risk algısı (GRA), altıncı bölüm turizm desteği (TD), yedinci bölüm toplum bağlılığı (TB) ve son bölüm katılımcının demografik bilgilerine (DB) ilişkindir.

Çalışmada nicel örnekleme yöntemlerinden kolayda örnekleme yöntemi kullanılmıştır. 458 anketten elde edilen veriler kullanılmıştır. Anket verileri Haziran-Temmuz 2024 aylarında araştırma alanından elde edilmiştir. Veri toplama, araç ve yöntemleri ile ilgili çalışmanın yürütülebilmesi için *Harran Üniversitesi Sosyal ve Beşerî Bilimler Etik Kurulu'ndan 12/06/2024 tarihli ve E-76244175-050.04-348707 nolu ve 024/158 sıra sayılı kararı ile izin alınmıştır*. Yerel halkın risk algısını belirlemek için kullanılan ölçek Camprubi (2024) çalışmasından uyarlanmıştır. Bu çalışmada önerilen araştırma modeline toplum bağlılığı değişkeni eklenerek yeni bir model elde edilmiştir. Çünkü birçok çalışma göstermektedir ki yerleşiklerin yer bağlılığıyla turizm destekleri arasında olumlu ve anlamlı bir ilişki bulunmaktadır (Buzlukçu ve Avcıkurt, 2021; Mancı, 2022b; Saatcı ve Türkmen, 2020).

Asgari örneklem sayısının belirlenmesi konusunda literatür, yapısal ya da ölçüm modelleri için, modeldeki yol sayısının on katı kadar örneklem alınmasının güvenilir sonuçlar açısından gerekli olduğunu göstermiştir (Chin, 2010; Hair vd., 2022). Reinartz vd., (2009) çalışmasında, özellikle PLS-SEM analizlerinin güvenilir şekilde yürütülmesi için en az 100 katılımcının yeterli olduğu sonucuna varılmıştır. Bu sonuca ek olarak, Khan vd., (2017) çalışması, benzer bir araştırma için asgari kabul edilebilir örneklem sayısını 302 olarak belirlemiştir. Bu bağlamda minimum örneklem sayısının belirlenmesi, analizlerin geçerliliğini ve güvenilirliğini arttıran önemli bir adımdır. Bu çalışmada ise 458 anket sayısına ulaşılmıştır. Buna göre, örneklem sayısı yeterlidir.

Örneklem sayısı formül yardımıyla da hesaplanabilir $n = \frac{t^2 pq}{d^2}$ 0,95 güven seviyesinde p ve q değerleri 0,5; t değeri 1,96, hata payı (d), 0,05 alındığında 384 sayısına ulaşılmaktadır (Cizrelíoğulları ve Altun, 2019). Buna göre, çalışmanın analizi 458 anketten elde edilen verilerle gerçekleştirildiğinden asgari örneklem sayısı aşılmış olup, bu sayının yeterli olduğu anlaşılmaktadır.

Kullanılan ölçek 1'den (Kesinlikle katılmıyorum) 5'e kadar (Kesinlikle katılıyorum) şeklinde 5'li Likert ölçeğiyle değerlendirilmiştir. Kullanılan ölçek çeşitli boyutlardan oluşmaktadır. Ekonomik riskler boyutunda 10 ifade bulunmakta iken, sosyal, kültürel, çevresel riskler boyutlarında sırasıyla 14, 5 ve 10 ifade yer almaktadır. Ayrıca genel risk algısı ve turizm desteği 3'er ifadeyle, toplum bağlılığı boyutu 6 ifadeyle ölçülmeye çalışılmıştır. Toplum bağlılığı boyutuna ilişkin ifadeler Eslami vd. (2019) çalışmasından alınmıştır (Tablo 3).

Analiz Yöntemi

PLS-SEM Yol değerlendirmesine olanak tanıyan varyans temelli bir yöntem olan PLS-SEM uygulanmıştır. Bu yöntem, kovaryans temelli yapısal eşitlik modellemesinin sıkça kullanılmasına bir alternatif teşkil etmektedir. PLS-SEM, örneklem dağılımının normalliğine ilişkin herhangi bir varsayıma bağlı olmamasıyla önceki modellerden ayrılır. Ayrıca PLS-SEM, çok çeşitli örneklem büyüklükleri için geçerliliğini korumaktadır. (Hair vd., 2019; Doğan vd., 2021).

Valle ve Assaker (2016) tarafından yapılan bir çalışmaya göre, turizm çalışmalarında CB-SEM'e kıyasla daha az kullanılmaktadır. Bununla birlikte, (PLS-SEM) uygulaması keşifsel araştırmanın hedefleriyle uyumludur ve örneklem büyüklüğü için gerekli kriterleri karşılamaktadır. PLS analizi SmartPLS v. 4.0.9.5 (Ringle vd., 2023) kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Model, yansıtma modu olan Mod A kullanılarak tahmin edilmiştir (Valle ve Assaker, 2016). 10000 yeniden örnekleme kullanılarak bir bootstrapping yöntemi kullanılmıştır.

Verileri analiz etmek için yol analizine uygun varyans temelli bir yaklaşım olan Kısmi En Küçük Kareler Yapısal Eşitlik Modellemesi (PLS-SEM) kullanılmıştır. PLS-SEM, daha yaygın olarak benimsenen kovaryans temelli CB-SEM'e bir alternatif olarak hizmet etmektedir. PLS-SEM ile CB-SEM arasındaki en önemli farklardan biri, ilkinin örneklem dağılımının normalliğine ilişkin herhangi bir varsayım gerektirmemesi ve dolayısıyla çeşitli örneklem büyüklüklerine uygulanabilmesidir (Hair vd., 2022; Doğan vd., 2021).

PLS-SEM, Valle ve Assaker (2016) tarafından belirtildiği üzere, turizmle ilgili araştırmalarda CB-SEM'e kıyasla daha az yaygın olarak kullanılsa da bu çalışmada uygulanması araştırmanın keşifsel doğası ve örneklem büyüklüğü kısıtlamaları ile tutarlıdır. PLS analizi SmartPLS versiyon 4.1.0.6 Ringle vd. (2023) kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Model tahmini için 10.000 yeniden örnekleme ile Bootstrapping ve Mode A (yansıtıcı mod) kullanılmıştır.

Bulgular

Örneklemin Özellikleri

Örneklemin demografik özellikleri Tablo 2'de gösterilmiştir. Buna göre, eğitim düzeyi lisans ve üstü aralığında yoğunlaşmıştır (%70,1). Lise eğitim seviyesi 16,8'dir. Katılımcıların %41,3'ü kamu görevlisi olup, yaklaşık %20'si serbest meslek erbabıdır. Ortalama gelir 30,000 ile 50,000 arasında dağılmıştır. Katılımcıların %71,4'ü yerli halktan oluşmaktadır. Katılımcıların %16,2'si turizmden gelir elde etmektedir. Katılımcıların çoğunluğu (%65,1) kendi evinde ikamet etmektedir.

Tablo 2. Katılımcıların Demografik Özellikleri

Demografik Özellikler	f	%		f	%
Cinsiyet			Medeni Hâli		
Erkek	297	64.8	Evli	289	63.1
Kadın	161	35.2	Bekâr	159	34.7
Eğitim			Boşanmış	10	2.2
İlkokul	16	3.5	Turizmle ilişkili bir işiniz var mı?		
Ortaokul	21	4.6	Evet	74	16.2
Lise	77	16.8	Hayır	384	83.8
Üniversite	276	60.3	Aylık Ortalama Geliriniz		
Lisansüstü	68	14.8	≤10000	36	7.9
Meslek			10001-20000	46	10.0
İşçi	10	2.2	20001-30000	68	14.8
Öğrenci	40	8.7	30001-40000	112	24.5
Kamu Görevlisi	189	41.3	40001-50000	113	24.7
Özel sektör	62	13.5	50001-60000	46	10.0
Esnaf	33	7.2	60001-70000	9	2.0
Serbest meslek	89	19.4	70001≤	28	6.1
Emekli	10	2.2	Şanlıurfa'nın yerlisi misiniz?		
Ev hanımı	25	5.5	Evet	327	71.4

Kaç yıldır Şanlıurfa'da yaşıyorsunuz?		Hayır	131	28.6
1-5 yıl	49	10.7		
6-10 yıl	46	10.0		
11-15 yıl	25	5.5		
16-20 yıl	36	7.9		
20 yıldan fazla	302	65.9		
		Oturduğunuz ev kendinizin mi?		
		Kira	160	34.9
		Ev sahibiyim	298	65.1
		Toplam	458	100

Tablo 3’de yerel halkın, turizm faaliyetlerinin artması sonucunda genel fiyat düzeyinin, ev fiyatları ve kiralardan dolayı yaşam maliyetlerinin yükselebileceği, kamu alanları ve hizmetlerinde bakımla ilgili daha yüksek harcamaların olabileceği, ahlaki değerlerin aşınabileceği, uyuşturucu ve alkol kullanımını arttırabileceği, yaşam tarzlarını değiştirebileceği, kültürünün ticarileşmesine yol açabileceği, turist sayısının artmasının aşırı kalabalıklaşmaya, atık su, hava kirlenmesi, gürültü ve trafik sorunlarına yol açabileceği konularında kaygı seviyelerinin önemli derecede olduğunu söylenebilir. Ancak bu çeşit riskler olmasına rağmen yerel halk turistlerin ziyaretlerinin devamından yanadır ve desteklemektedir.

Tablo 3. Yapıların Ölçümleri

Yapılar	Maddeler	Ort.	S. S
Ekonomik Riskler	1. Turizmin gelişmesi iş bulma imkanlarınızı kısıtlayabilir.	1.84	1.14
	2. Turizm genel fiyat düzeyini yükseltebilir.	3.52	1.21
	3. Turizm ev fiyatları ve kiralari yükseltebilir.	3.69	1.27
	4. Turizm ülkemizden sermaye çıkışını arttırabilir.	2.78	1.39
	5. Turizm faaliyetlerinin maliyeti yüksek olabilir.	3.39	1.21
	6. Turizm faaliyetleri istenmeyen maliyetlere yol açabilir.	3.20	1.24
	7. Turizm iş güvenliği sorunu yaratabilir.	2.69	1.28
	8. Turizm yaşam maliyetimi yükseltebilir.	3.47	1.25
	9. Turizm ekonomik eşitsizliğe yol açabilir.	2.94	1.33
	10. Turizm kamu alanları ve hizmetlerinde bakımla ilgili daha yüksek harcamalara neden olabilir.	3.24	1.27
Sosyal Riskler	11. Turizm vatandaşlar arasında birlikte yaşamın bozulmasına ve sosyal çatışmalara sebep olabilir.	2.77	1.26
	12. Turizm geleneksel mahalle ilişkilerinde bozulmaya neden olabilir.	2.85	1.31
	13. Turizm bölgemizdeki misafirperverliğin azalmasına yol açabilir.	2.44	1.26
	14. Turizm yaşam kalitemizin azalmasına neden olabilir.	2.33	1.26
	15. Turizm sosyal yaşamdaki ilişkileri zedeleyebilir.	2.62	1.32
	16. Turizm faaliyetleri toplum yapısını bozabilir.	2.76	1.33
	17. Turizm yaşam tarzımızı değiştirebilir.	3.31	1.28
	18. Turizm potansiyel suç oranını arttırabilir.	2.79	1.32
	19. Turizm ahlaki değerlerimizin aşınmasına yol açabilir.	3.05	1.31
	20. Turizm uyuşturucu ve alkol kullanımını arttırabilir.	3.11	1.33
	21. Turizm kumar, bahis, dolandırıcılık veya hırsızlıkta potansiyel artışa neden olabilir.	3.02	1.33
	22. Turizm sağlıkla ilgili tehditleri beraberinde getirebilir.	3.03	1.36
	23. Turizm sağlık, eğlence, ulaşım gibi yerel altyapının bozulmasına yol açabilir.	2.65	1.29
	24. Turizm bölgemizde düzenlenen faaliyetlerin niteliğinin bozulmasına neden olabilir.	2.53	1.26
Kültürel Riskler	25. Turizm yerel kültür ve geleneklerin bozulmasına yol açabilir.	2.90	1.30
	26. Turizm yerleşik kimliğin kaybına yol açabilir.	2.88	1.30
	27. Turizm kültürel bozulmaya yol açabilir.	2.95	1.30
	28. Turizm kültürümüzün ticarileşmesine yol açabilir	3.25	1.28
	29. Turizm geleneksel aile değerlerini bozabilir.	2.90	1.27
Çevresel Riskler	30. Turizm atık, su, hava ve gürültü vb. kirliliklere neden olabilir.	3.19	1.31
	31. Turist sayısının artması trafik sorunlarına yol açabilir.	3.49	1.26
	32. Turist sayısının artması altyapımızı çabucak eskitir.	2.90	1.32
	33. Turizm aşırı kalabalıklaşmaya neden olur.	3.48	1.29
	34. Turizm çevresel ve ekolojik bozulmayı hızlandırabilir.	2.88	1.31
	35. Turizm kültürel miras varlıklarımızı aşındırabilir.	2.82	1.27
	36. Mimari kirliliğe yol açabilir (manzarayı yok eden büyük binalar ve uyumsuz mimari)	3.06	1.33
	37. Turizm çevre temizliğinin yapılmasını zorlaştırır.	2.83	1.28
	38. Turizm ormansızlaşma ve bitki örtüsü kaybına yol açabilir.	2.81	1.30
	39. Turizm yerel biyolojik çeşitliliğin azalması ve yaban hayatının yok olmasına neden olabilir.	2.76	1.27
Genel Risk	40. Turizmin getireceği zararlardan endişeliyim.	2.79	1.31
	41. Genel olarak turizm faaliyetlerini riskli buluyorum.	2.51	1.30

Turizm Desteği	42. Genel olarak turizm benim ve toplum için belirsizlik yaratabilir.	2.55	1.24
	43. Turizmin genel olarak bölgemiz için yararlı olduğunu düşünüyorum.	3.56	1.28
	44. Turizmin yararları zararlarından daha fazladır.	3.43	1.32
	45. Şanlıurfa'ya daha fazla turist gelmesini destekliyorum.	3.79	1.29
Toplum Bağlılığı	46. Şanlıurfa'da yaşıyorum çünkü başkalarına nerede yaşadığımı söylemekten gurur duyarım.	3.41	1.34
	47. Şanlıurfa'dan taşınmak istemezdim.	3.13	1.42
	48. Bence Şanlıurfa yaşamak için ideal bir yer.	3.14	1.37
	49. Kendimi bu topluma ait hissediyorum.	3.25	1.35
	50. Yaşadığım mahalleyi seviyorum.	3.40	1.34
	51. Bu toplumumda kendimi güvende hissediyorum.	3.21	1.37

Ölçüm Modelinin Değerlendirilmesi

Ölçüm modelinde geçerlilik, bileşik güvenilirlik, çıkarılan ortalama varyans (AVE) ve faktörleri yükleri aracılığıyla değerlendirilmiştir. Yakınsak geçerlilik, madde değerinin > 0.07 olduğu Cronbach alfa ile değerlendirilmiş ve yapıların geçerliliği teyit edilmiştir. Gizil yapıların yakınsak geçerliliği, çıkarılan ortalama varyans (AVE), Bileşik güvenilirlik (CR) ve faktör yükleri aracılığıyla değerlendirilmiştir. AVE>0.50, CR>0.70 ve faktör yükleri>0,50 olarak bulunmuştur. Dolayısıyla, yakınsak geçerlilik teyit edilmiştir. (Doğan vd., 2021). Ayırt edici geçerlilik de gözlemlenmiştir. Bu çalışmada Fornell ve Larcker (1981) kriteri kullanılmıştır; AVE'nin karekökü, yapılarıdaki maddelerin korelasyonlarından daha anlamlı olduğunda, ayırt edici geçerlilik doğrulanmış demektir.

Tablo 4. Ayırt Edici Geçerlik

	Ekonomik Riskler	Genel Risk Algısı	Kültürel Riskler	Sosyal Riskler	Toplum Bağlılığı	Turizm Desteği	Çevresel Riskler
AVE'nin karekökü							
Ekonomik Riskler	0.79						
Genel Risk Algısı	0.55	0.90					
Kültürel Riskler	0.50	0.62	0.89				
Sosyal Riskler	0.63	0.68	0.82	0.76			
Toplum Bağlılığı	0.12	0.19	0.16	0.20	0.82		
Turizm Desteği	0.19	0.01	0.07	0.08	0.35	0.85	
Çevresel Riskler	0.60	0.74	0.67	0.72	0.15	0.14	0.78
Heterotrait-monotrait ratio (HTMT)							
Ekonomik Riskler							
Genel Risk Algısı	0.70						
Kültürel Riskler	0.62	0.68					
Sosyal Riskler	0.78	0.76	0.89				
Toplum Bağlılığı	0.16	0.21	0.17	0.22			
Turizm Desteği	0.27	0.11	0.10	0.13	0.39		
Çevresel Riskler	0.76	0.82	0.74	0.8	0.17	0.18	

Tablo 5'de ekonomik, sosyal, kültürel, çevresel ve genel risk algısı boyutlarının güvenilirlik, geçerlik ve içsel tutarlılıkları rakamlarla ifade edilmiştir. Ayrıca yerel halkın turizm desteği ve toplum bağlılığına ilişkin göstergeler yer almaktadır.

Tablo 5. Güvenirlik, Geçerlik ve İçsel Tutarlılık

Maddeler	Standartlaştırılmış yükler	Chronbach alpha	Rho_A	Rho_c	AVE
Ekonomik Riskler		0.70	0.70	0.83	0.62
6	0.83				
7	0.75				
10	0.78				
Sosyal Riskler		0.91	0.92	0.93	0.58
12	0.72				
15	0.73				
16	0.77				
18	0.74				
19	0.79				
20	0.77				
21	0.82				

22	0.75				
23	0.75				
24	0.74				
Kültürel Riskler		0.91	0.91	0.94	0.80
25	0.88				
26	0.91				
27	0.91				
28	0.87				
Çevresel Riskler		0.89	0.89	0.92	0.62
30	0.74				
32	0.76				
34	0.81				
35	0.79				
36	0.81				
38	0.79				
39	0.80				
Genel Risk Algısı		0.88	0.88	0.92	0.81
40	0.90				
41	0.90				
42	0.89				
Turizm Desteği		0.81	0.84	0.88	0.72
43	0.87				
44	0.79				
45	0.88				
Toplum Bağlılığı		0.90	0.91	0.92	0.67
46	0.81				
47	0.79				
48	0.85				
49	0.86				
50	0.79				
51	0.80				

Yapısal modelin değerlendirilmesi

Yapısal model R^2 ve yol katsayılarının anlamlılık düzeyi kullanılarak değerlendirilmiştir (Hair vd., 2019). PLS-SEM, yapıdaki varyans miktarını belirlemek için R^2 sonuçlarını kullanır. Yol katsayıları, yapılar arasında varsayılan ilişkiyi temsil eder (Hair vd., 2019). Bu nedenle, bu çalışma risklerin, genel risk algısı, toplum bağlılığı, turizm desteği üzerindeki etkisi R^2 ve p-değerini kullanarak ölçmüştür. P-değeri <0.05 olduğunda etkiler anlamlı kabul edilir (Hair vd., 2019). Buna ek olarak, Shmueli vd. (2019) çalışmalarına dayanarak, modelimizin tahmin kapasitesini belirlemek için PLS tahmin testini gerçekleştirilmiştir. PLS-SEM RMSE'nin puanlarının LM RMSE'ninkilerden daha düşüktür. Bu, mevcut araştırmanın modelinin düşük ama yeterli tahmin kapasitesine sahip olduğunu doğrulamaktadır. Tablo 6 PLS tahmin sonuçlarını göstermektedir.

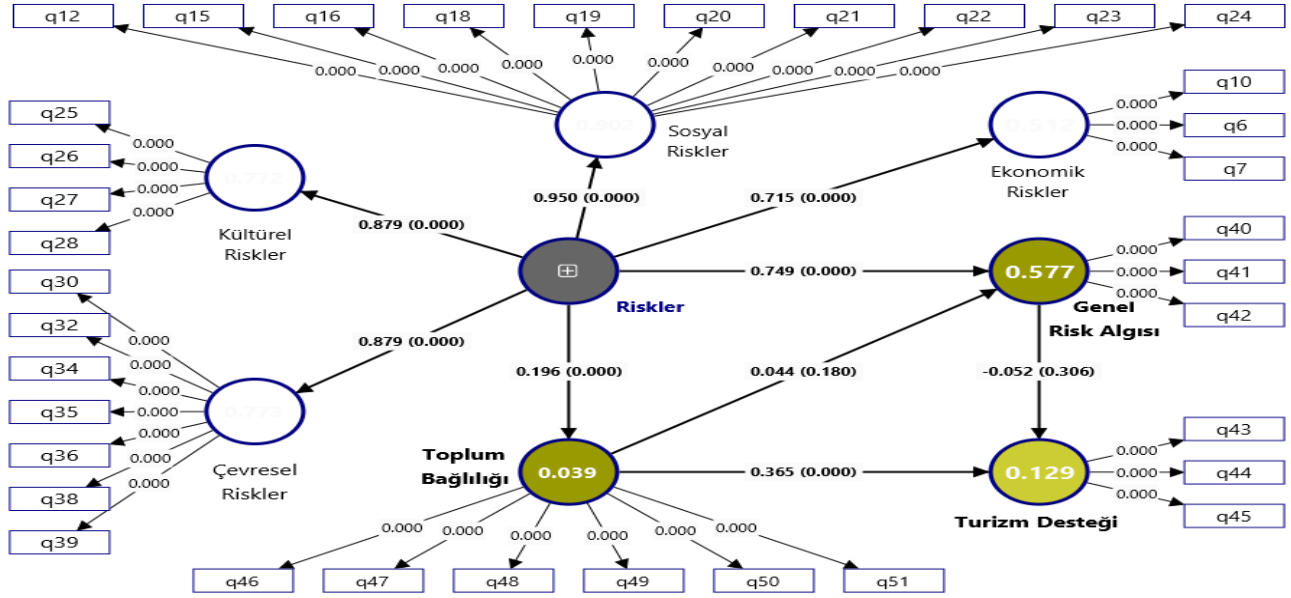
Hipotezleri test etmek için 10000 alt örneklem ile yapılan bootstrapping sonucunda modele ait anlamlılıklar Tablo 6'te verilmiştir. Risklerin toplum bağlılığı üzerinde ($\beta = 0.196$, $p < 0.001$) ve genel risk algısı üzerinde anlamlı pozitif etkileri olduğu bulunmuştur ($\beta = 0.749$, $p < 0.001$). Böylece, H_5 ve H_6 hipotezleri desteklenmiştir. Benzer şekilde, diğer bulgular incelendiğinde, toplum bağlılığının genel risk algısı üzerinde ($\beta = 0.044$, $p = 0.180$) etkisi anlamlı değilken, turizm desteği üzerinde anlamlı pozitif etkileri olduğu görülmüştür ($\beta = 0.365$, $p < 0.001$). Bu nedenle, H_7 hipotezi reddedilirken H_8 hipotezi kabul edilmiştir. Son olarak H_9 hipotezi ise reddedilmiştir. Buna göre, genel risk algısının turizm desteği üzerindeki anlamlı olmayan negatif etkileri bulunmaktadır ($\beta = -0.052$, $p = 0.306$). Dolaylı etkilerin anlamlı olmadığı da gözlemlenmiştir.

Tablo 6. Yapısal Model Sonuçları (n=458)

Hipotez	Etki	Beta	t-değeri	p-değeri	Kabul/Ret
	Doğrudan etki				
H1	Riskler-> Ekonomik Riskler	0.71	26.70	0.00	Kabul
H2	Riskler-> Sosyal Riskler	0.95	158.23	0.00	Kabul
H3	Riskler-> Kültürel Riskler	0.87	74.43	0.00	Kabul
H4	Riskler-> Çevresel Riskler	0.87	70.40	0.00	Kabul
H5	Riskler-> Toplum Bağlılığı	0.19	3.66	0.00	Kabul
H6	Riskler-> Genel Risk Algısı	0.74	31.41	0.00	Kabul
H7	Toplum Bağlılığı-> Genel Risk Algısı	0.04	1.33	0.18	Ret

H8	Toplum Bağlılığı-> Turizm Desteği	0.36	8.11	0.00	Kabul
H9	Genel Risk Algısı-> Turizm Desteği	-0.05	1.02	0.30	Ret
Dolaylı etki					
	Riskler-> Genel Risk Algısı	0.009	1.202	0.229	Ret
	Riskler-> Turizm Desteği	0.033	0.716	0.474	Ret
	Toplum Bağlılığı-> Turizm Desteği	-0.002	0.653	0.514	Ret

Şekil 2. PLS-SEM Modeli ve İlgili Hipotezlerin Sonuçlarına İlişkin Görsel

Tartışma

Bu çalışmada, gelişen destinasyonlarda yerel halkın turizm faaliyetlerine ilişkin algıladığı risklerin, turizm desteği ve toplum bağlılığı üzerindeki etkileri araştırılmaktadır. Şanlıurfa örneğinde ele alınan bu çalışmada, yerel halkın ekonomik, çevresel, sosyal ve kültürel riskler algıladığı belirlenmiştir. Elde edilen bulgulara göre, genel risk algısı turizm desteği üzerinde anlamlı bir etkide bulunmazken, algılanan çeşitli riskler toplum bağlılığına anlamlı bir şekilde etki etmektedir. Özellikle ekonomik riskler, yaşam maliyetlerinde artış, kira ve emlak fiyatlarının yükselmesi vb. unsurlar yerel halkın kaygılarını artırmaktadır. Şanlıurfa'da ziyaretçi sayısının ve turizm faaliyetlerinin artmasıyla bu tür ekonomik baskıların daha da belirgin hale gelmesi beklenebilir (Camprubi, 2024). Buna göre, olumsuz algılara sahip yerel halkın topluma bağlı oldukları ancak turizmi destekleme niyetlerinin azaldığı söylenebilir.

Bununla birlikte, turizmin getirdiği sosyal ve kültürel riskler de önemli bir faktör olarak öne çıkmaktadır. Şanlıurfa gibi köklü bir kültürel yapıya sahip destinasyonlarda, turizmin yerel gelenekler ve yaşam tarzı üzerindeki etkileri önemli bir tartışma konusu olmaktadır. Çalışmamız, yerel halkın turizmin ahlaki değerlerin aşınmasına, sosyal çatışmaların artmasına ve yaşam tarzlarının değişmesine neden olabileceğini düşündüğünü göstermektedir. Bu bulgular, turizmin sosyokültürel etkileri üzerine yapılan önceki araştırmalarla da uyumludur (Erul ve Uslu, 2022; Vieira vd., 2024; Ramkissoon et al., 2013).

Risk algısının turizmi destekleme üzerindeki doğrudan etkisinin sınırlı olması, Sosyal Değişim Kuramıyla uyumlu bir bulgu olarak değerlendirilebilir. Kurama göre, bireylerin bir faaliyeti desteklemeleri, o faaliyetin fayda ve maliyetlerine dayalıdır (Ap ve Crompton, 1993). Şanlıurfa örneğinde, yerel halkın turizm faaliyetlerinin getireceği maliyetleri daha fazla algılaması, turizmi destekleme düzeylerini olumsuz yönde etkilemiştir. Ancak, bu algı, toplumsal bağlarına ve kente olan aidiyet hislerine zarar vermemektedir. Diğer bir deyişle, Sosyal Değişim Kuramı bağlamında değerlendirildiğinde, yerel halkın turizmi ekonomik ve sosyal getirileri nedeniyle desteklediği, ancak algılanan maliyetlerin bu desteği kısmen sınırladığı anlaşılmaktadır (Gursoy vd., 2010; Nunkoo ve Gursoy, 2012). Bu durum, yerel halkın turizmi riskli balsa da toplumun kalkınmasına katkıda bulunabileceği inancıyla turizme karşı olumsuz bir tutum sergilemediklerini göstermektedir. Bu doğrultuda, yerel halkın turizmi destekleme eğilimlerinin artırılması için turizmin olumsuz etkilerini minimize edecek sürdürülebilir politikalar geliştirilebilir.

Toplum bağlılığının turizmi destekleme üzerindeki pozitif etkisi, yerel halkın yaşadıkları bölgeye olan aidiyet duygusunun turizm politikalarına bakış açılarını şekillendirdiğini ortaya koymaktadır. Bu bağlamda, Şanlıurfa'da yerel halkın turizm süreçlerine aktif katılımının sağlanması, algılanan risklerin azaltılması ve turizmin olumlu etkilerinin artırılması açısından kritik bir öneme sahiptir (Buzlukçu ve Avcıkurt, 2021). Yerel halkın turizm gelişimine yönelik desteğinin sürdürülebilir olması için turizm yönetimi süreçlerinde yerel paydaşların katılımını artıran projeler geliştirilmelidir. Örneğin, topluluk temelli turizm uygulamalarıyla, yerel halkın turizmden doğrudan faydalanması sağlanabilir (Emiroğlu, 2023; Hall ve Lew, 2019).

Genel risk algısının turizm desteği üzerindeki etkisinin anlamlı olmadığı belirlenmiştir. Bu durum, Şanlıurfa'daki yerel halkın turizmi desteklemeye devam ettiğini, ancak turizmin yaratabileceği riskleri de göz önünde bulundurduğunu göstermektedir.

Toplum bağlılığının, turizmi destekleme üzerindeki pozitif etkisi, bireylerin sosyal ve duygusal bağlarını korudukları yerlerde turizmi daha olumlu bir şekilde değerlendirdiklerini ortaya koymaktadır (Erul ve Uslu, 2022). Özellikle, yerel halkın yaşadıkları topluma olan bağlılıklarının yüksek olması, topluma katkı sağlayan turizm faaliyetlerini desteklemelerine neden olmaktadır. Bu bulgu, Buzlukçu ve Avcıkurt (2021) topluma bağlılık ve turizm desteği arasındaki ilişkiyi inceledikleri çalışmayla paralellik göstermektedir. Bununla birlikte, İşçi vd. (2018) yerel halka bağlılıkları güçlü olan bireylerin kültürel mirasın korunmasına ilişkin olumlu tutum içinde olduklarını tespit etmişlerdir. Vieira vd. (2024) araştırmalarının sonuçları, algılanan riskin (COVID ile ilişkili) turizmin algılanan maliyetlerini önemli ölçüde etkilediğini, ancak sakinlerin sürdürülebilir turizm gelişimine verdiği destek üzerinde doğrudan bir etkisi olmadığını göstermektedir. Diğer bir çalışmada yerel halkın toplum aidiyetlerinin güçlü olmasının turizm gelişimini olumlu yönde etkileyeceği vurgulanmaktadır (Bölükbaş ve Ünüvar, 2023). Karacabey ve Erul (2024) ise yerel halkın turizm gelişimi destekleme niyeti arasında pozitif bir ilişkinin varlığını belirlemişlerdir. Ayrıca Morales'in vd. (2018) elde ettiği sonuçlar bu çalışmanın bulgularıyla örtüşmekte olup, topluma bağlılığın sürdürülebilir turizm gelişimine destek üzerinde olumlu bir etkisi olduğunu ortaya koymaktadır. Benzer şekilde, Emiroğlu (2023a) topluluğa bağlılık turizm desteği arasında anlamlı ve olumlu bir ilişki olduğu bulgusuna ulaşmışlardır. Bu çalışmada genel risk algısının turizm desteği üzerindeki etkisi doğrulanmamıştır. Ayrıca toplum bağlılığının genel risk algısını etkilemediği bulgusuna ulaşılmıştır.

Sosyal Değişim Kuramını temel alan çalışmalar topluluk bağlılığını modele ekleyerek turizm faaliyetlerinin etkisinin algılanmasını etkileyebileceğini doğrulamıştır (Campon-Cerro vd., 2017; Gursoy vd., 2002; Sert, 2019; Than vd., 2020). Ancak, topluma bağlılığın yerel halkın turizme desteği üzerindeki etkisine ilişkin bulgular çelişkilidir. Örneğin, Pezeshki vd. (2023) topluma bağlılığın, yerel halkın sürdürülebilir turizm gelişimine ilişkin desteğinin önemli bir öncülü olduğunu ileri sürerken, Um ve Crompton (1987) ise farklı bir bulguya ulaşmış olup, topluma bağlılık ile algılanan turizm etkileri arasında negatif bir ilişki olduğunu belirlemişlerdir. Öte yandan, Mccool ve Martin (1994) yerel topluma bağlılık duygularının hem olumlu hem de olumsuz etkilere ilişkin algıları artırdığını öne sürmüştür. Gu ve Ryan, 2008 yerel halk topluma ne kadar bağlı olurlarsa turizmin etkilerini o kadar az olumlu algıladıklarını öne sürmüştür. Bu çelişkili bulgular yeni bir araştırmayı gerekli kılmış olup, mevcut araştırmaya göre, yerel halkın topluma bağlılıkları ile turizmin etkilerine ilişkin algıları ve turizme destekleri arasında doğrudan bir ilişki bulunmaktadır. Bu bulgu, Gursoy vd. (2019) çalışması ile tutarlıdır ve daha yüksek derecede topluluk bağlılığına sahip sakinlerin turizm etkilerini daha olumlu algıladıklarını göstermiştir.

Yerel halkın topluluk bağlılığıyla turizmin algılanan olumlu etkileri arasında anlamlı bir ilişki olmadığını saptayan Erul ve Uslu (2022), aynı değişkenin hem turizm gelişimine tutumsal desteği hem de destekleme niyetini etkilediğini öne sürmektedirler. Bu bulgu hem mevcut çalışma ile hem de Gursoy vd. (2010) araştırmasının bulgularıyla tutarlıdır. Böylelikle yüksek toplumsal bağlılığa sahip yerel halkın kitlesel turizm gelişimini destekleme olasılığının da yüksek olacağı doğrulanmıştır. Yazarlar bu durumu, yerel halkın kitle turizminin olumlu ekonomik faydalar getireceğine olan inançları ve bu faydaların, kimi endişelerini ortadan kaldıracakları ile açıklanmışlardır. Than'da vd. (2020) topluluk bağlılığının algılanan faydalar ve sürdürülebilir destinasyon gelişimi üzerinde güçlü bir etkisi olduğu bulgusuna ulaşmışlardır. Bu bulgunun nedeninin Gursoy vd. (2010) çalışmalarında belirtildiği şekilde genellikle yerel halkın ekonomik fayda, kişisel özellikleri veya destinasyonlara olan aşinalıklarından kaynaklandığını öne sürmüşlerdir.

Bu çalışma, yerleşiklerin toplum bağlılığıyla turizm desteği arasındaki ilişkiyi tespit ederek turizm politikalarının sürdürülebilir olmasının ip uçlarını vermektedir. Bununla birlikte, yerel halkın turizme yönelik desteğini artırmak için algılanan risklerin en aza indirilmesinin gerekliliğini vurgulamaktadır. Sonuç olarak bu tartışma, makalenin bulguları ve mevcut literatürle uyumlu olarak, gelişmekte olan destinasyonlarda

sürdürülebilir turizmi desteklemek için yerel halkın risk algılarının yönetilmesinin önemine dikkat çekmektedir.

Sonuç ve Öneriler

Bu çalışma, yerel halkın turizme yönelik algıladığı risklerin, toplum bağlılığı ve turizm desteği üzerinde önemli bir etkisi olduğunu ortaya koymaktadır. Bulgular çevresel, sosyal, ekonomik ve kültürel riskler yerel halkın turizm destekleme eğiliminde belirleyici bir role sahip olduğunu göstermektedir. Maliyetlerin artması ve fiyat yükselişleri vb. ekonomik risk algıları yerellerin turizm gelişimine ilişkin desteklerini olumsuz etkileyebilecektir. Keza, olası çevresel etkiler, doğal kaynakların tüketilmesi ve ekolojik bozulma gibi unsurlar, toplum bağlılığı üzerinde olumsuz etkilerde bulunabilir.

Toplum bağlılığının genel risk algısı üzerinde doğrudan bir etkisi bulunmamakla birlikte, turizme destek üzerinde anlamlı bir etkisi olduğu görülmüştür. Bu durum, yerel halkın turizme olan tutumlarının, kişisel fayda yerine toplumsal dayanışma açısından şekillendiğini göstermektedir.

Bu çalışmada kullanılan PLS-SEM analiz yöntemi, algılanan risklerin toplum bağlılığı ve genel risk algısı üzerindeki doğrudan etkilediğini göstermektedir. Öte yandan, yerel halkın genel risk algısı turizm desteğini etkilemediği bulgusuna ulaşılmıştır. Bu bulgu, yerel halkın turizmi bir risk olarak algılasa da topluma katkıları nedeniyle desteklemeye devam ettiğini göstermektedir. PLS-SEM yöntemi Kovaryans temelli (CB) analize göre daha güvenilir sonuçlar elde edilmesine imkân tanımaktadır (Ayberk ve Karakaş, 2023). Bu nedenle, çalışmada PLS-SEM yönteminin kullanılması hem yöntem hem de teorik bakımdan literatüre katkı sağlamaktadır.

Bu bağlamda, sürdürülebilir turizm politikalarının başarıya ulaşması için yerel halkın algıladığı risklerin azaltılmasına yönelik stratejiler önemli sayılmaktadır. Özellikle ekonomik, sosyal, çevresel ve kültürel riskleri azaltacak şekilde uygulanması, yerel halkın turizm gelişimini destekleme eğilimlerini artırabilir ve bu destek, destinasyonun uzun vadeli başarısını arttırabilir. Ayrıca yerel halkın turizm yönetim sürecini katılımının sağlanması, bu çeşit risklerin azaltılmasında etkili bir yöntemdir (Camprubí ve Garau-Vadell, 2022; Vieira vd., 2024). Böylece destinasyon yöneticilerinin yerel halkın algıladığı riskleri büyük ölçüde dikkate alması gerekliliği belirlenmiştir. Bu durumda, bu araştırmadan elde edilen bulguların kuramsal ve uygulamaya dönük katkılarda bulunduğu görülmektedir. Ayrıca toplum bağlılığının turizm desteği üzerindeki olumlu etkisine dayanarak yerel halkın toplumla uyumunun arttırılması destinasyonun sürdürülebilir kalkınmasını destekleyebileceği söylenebilir. Yüksek düzeyde topluluk bağlılığı genellikle destinasyondan elde edilen faydaya bağlı olduğundan (Than vd., 2020) destinasyonları sürdürülebilir bir şekilde geliştirmek için yerel halk ve destinasyon arasındaki bağlılık duygusunu arttırmak önerilebilir.

Gelecek çalışmalarda yerleşiklerin algıladıkları risklerin demografik durumlara göre nasıl değiştiği değişip değişmediği incelenebilir. Bu yöntem, etkin turizm politikası izlenmesine olanak sağlayabilir. Turizme ilişkin yerel sakinlerin risk algısının periyodik olarak değerlendirilmesi için çalışmalar gerçekleştirilebilir. Böylelikle, uygulanan turizm politikasının etkin olup olmadığı ve yerel halkın tutum değişiklikleri ölçülebilir.

Gelişen destinasyonlarda yerleşiklerin turizm risk algısı hem akademik literatürde hem de turizm yönetiminde önem arz eden bir konudur. Risk algısının doğru yönetilmesi, turizmin sürdürülebilir bir şekilde büyümesini sağlarken, yerel halkın sosyal, kültürel ve çevresel refahını da korumaya yardımcı olabilir. Bu nedenle, yerel halkın algılarının dikkate alındığı turizm politikalarının geliştirilmesi hem destinasyonların uzun vadeli başarısı hem de yerel halkın memnuniyeti açısından başat bir rol oynamaktadır.

Yerel halkın algıladığı risk çeşitlerinin uzun vadeli ve yerinde politika ve planlamalarla asgari düzeye indirilebileceği öngörülebilirdir. Sürdürülebilir turizm kalkınması için yerellerin algılarının ve beklentilerinin önemsenmesi ve yerel halkın turizm gelişimine ilişkin alınan kararlara katılımlarının sağlanması önemlidir. Böylece, turizm etkinliklerinin ekonomik fayda sağlayan ve yerel kültürel özellikleri muhafaza eden bir ortamda yürütülmesi olasıdır.

Kaynakça

Akgöz, E. ve Uçdu, F. (2023). Tatil planlaması yapan yerli turistlerin destinasyon seçiminde terörizmin etkisi. *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Turizm Fakültesi Dergisi*, 26(2), 177-212. <https://doi.org/10.55931/ahbvtfd.1326319>

Akturfan, M., Sormaz, Ü. ve Çekiç, İ. (2024). Şanlıurfa ilinin gastronomi turizm potansiyelinin SWOT analizi

ile değerlendirilmesi. *Turizm Akademik Dergisi*, 11(2), 119-135.

- Alaeddinoğlu, F. ve Tekin, M. K. (2020). Turizmin ekonomik, sosyo-kültürel ve çevresel açıdan yerel halkın yaşam kalitesine etkileri: Batman örneği. *Eğre Coğrafya Dergisi*, 29(2), 243–257.
- Andereck, K. L., Valentine, K. M., Knopf, R. C., and Vogt, C. A. (2005). Residents' perceptions of community tourism impacts. *Annals of Tourism Research*, 32(4), 1056–1076. <https://doi.org/10.1016/j.annals.2005.03.001>
- Ap, J., and Crompton, J. (1993). Residents' strategies for responding to tourism impacts. *Journal of Travel Research*, 32, 47–50.
- Ataman, D. ve Özer, Ö. (2020). Mardin yerel halkının turizm algısının turizmi destekleme niyeti üzerindeki etkisi. *Journal of Hospitality and Tourism Issues*, 2(2), 203–215.
- Atsız, O. (2021). Az gelişmiş bir destinasyonda yerel halkın turizme yönelik desteği: Yozgat örneği. *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 32(2), 224–236. <https://doi.org/10.17123/atad.897887>
- Aybek, G. ve Karakaş, H. (2023). Sosyal Bilimlerde PLS-YEM kullanım rehberi: Hiyerarşik Yapı Modellemesi ile bir uygulama. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 24(3), 656-674 <https://doi.org/10.17494/ogusbd.1301243>
- Aydın, B. ve Ozan, E. (2022). Küçük turizm destinasyonlarının gelişim sürecinin destinasyon yaşam döngüsü modeli kapsamında incelenmesi : Kaş örneği. *Turizm Akademik Dergisi*, 9(1), 115–136.
- Bahar, O. ve Bozkurt, K. (2010). Gelişmekte olan ülkelerde turizm-ekonomik büyüme ilişkisi : Dinamik panel veri analizi. *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 21(2), 255–265.
- Baltacı, M. ve Aytemir, Ş. (2024). Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nin inanç turizminin Swot analizi ile değerlendirilmesi. *Turizm Ekonomi ve İşletme Araştırmaları Dergisi*, 6(1), 1-16.
- Bichler, B. F. (2021). Designing tourism governance: The role of local residents. *Journal of Destination Marketing and Management*, 19, 100389. <https://doi.org/10.1016/j.jdmm.2019.100389>
- Bölükbaş, Y. ve Ünüvar, Ş. (2023). *Toplumsal aidiyetin turizm gelişimi desteğine etkisi: yerel halk üzerine bir araştırma*. Konya: Eğitim Yayınevi.
- Buzlukçu, C. ve Avcıkurt, C. (2021). Yavaş şehirlerde yerel halkın yer kimliği ve topluluğa bağlılıklarının sürdürülebilir turizm tutumlarına etkisi: Sefirhisar'da bir araştırma. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 43, 117–138. <https://doi.org/10.30794/pausbed.753992>
- Campon-Cerro, A. M., Folgado-Fernandez, A., and Hernandez-Mogollon, J. M. (2017). Rural destination development based on olive oil tourism : The impact of residents' community attachment and quality of life on their support for tourism development. *Sustainability*, 9(9), 1624. <https://doi.org/10.3390/su9091624>
- Camprubi, R. (2024). Residents' risk perception in developing destinations. *Sustainability*, 16(8), 3186. <https://doi.org/10.3390/su16083186>
- Camprubí, R., and Garau-Vadell, J. B. (2022). Residents risk perception of P2P vacation accommodation. *Journal of Place Management and Development*, 15(2), 167–181. <https://doi.org/10.1108/JPMD-06-2020-0051>
- Chin, W. W. (2010). How to write up and report PLS analyses. In V. Esposito Vinzi, W. W. Chin, J. Henseler, ve H. Wang (Eds.), *Handbook of partial least squares: Concepts, methods and applications* (Springer Handbooks of computational statistics series (Vol. II, pp. 655–690). Springer.
- Cizrelıoğulları, B. ve Altun, Y. (2019). Asgari örneklem büyüklüğü hesaplama yöntemleri. *İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 12(34), 123–135.
- Çolak Yıldız, E. ve Çalışkan, U. (2018). Turizme yakın ama turizmden uzak yerel halkın turizme bakışı: Muğla Menteşe ilçesi örneği. *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 20(2), 223–243. <https://doi.org/10.26468/trakyasobed.455847>
- Demirci, B. ve Üstün, S. (2021). COVID-19 ve seyahat riski algılarının seyahat davranışına etkisi: Bursa örneği. *Business ve Management Studies: An International Journal*, 9(4), 1270–1285. <https://doi.org/10.15295/bmij.v9i4.1888>

- Denk, E. (2023). Erzurum’da gastronomi turizmin toplum üzerinde etkisi: ekonomik fırsatlar, çevresel endişeler ve sosyo-kültürel zenginlik. *Socrates Journal of Interdisciplinary Social Studies*, 34, 1–27. <https://doi.org/10.5281/zenodo.8430062>
- Doğan, Z., Yalçın, H., Yenigün, İ. ve Bilgili, A. V. (2021). The use of partial least squares structural equation model in the evaluation of groundwater quality. *Dicle University Journal of Engineering*, 12(1), 165-174.
- Ekici, R. ve Çizel, B. (2015). Yerel halkın turizm gelişimi desteğine ilişkin tutumlarının destinasyonların gelişme düzeylerine göre farklılıkları. *Seyahat ve Otel İşletmeciliği Dergisi*, 11(3), 73–87. <http://dergipark.gov.tr/soid/issue/11390/136044>
- Emiroğlu, B. D. (2023a). Topluluğa bağlılık ve topluluk katılımının turizmin algılanan sosyo-kültürel etkileri ve turizme yönelik destek üzerindeki rolü: Mardin ili örneği. *Mevzu – Sosyal Bilimler Dergisi*, 10(10), 237–278. <https://doi.org/10.56720/mevzu.1298768>
- Emiroğlu, B. D. (2023b). Turizmin yerel halk tarafından algılanan etkileri ve turizme yönelik destek: Mardin ili örneği. *Journal of Gastronomy Hospitality and Travel (JOGHAT)*, 6(3), 1365–1384. <https://doi.org/10.33083/joghat.2023.341>
- Erdem, A., Unur, K. ve Şeker, F. (2022). Şanlıurfa’nın akıllı turizm destinasyonu olabilmesi için gerekli stratejilerin A’WOT yöntemi ile belirlenmesi. *Güncel Turizm Araştırmaları Dergisi*, 6(1), 73-91. <https://doi.org/10.32572/guntad.957321>
- Erul, E. ve Uslu, A. (2022). Yerel halkın turizm gelişmelerini destekleme niyeti: Manavgat örneği. *Journal of Tourism and Gastronomy Studies*, 10(1), 610–626. <https://doi.org/10.21325/jotags.2022.1007>
- Erul, E., and Woosnam, K. M. (2022). Explaining residents’ behavioral support for tourism through two theoretical frameworks. *Journal of Travel Research*, 61(2), 362–377. <https://doi.org/10.1177/0047287520987619>
- Eser, K. ve Çelik, N. (2018). Turizmin yerel halkın yaşam kalitesi üzerindeki etkileri: Muğla-Akyaka örneği. *Ekonomi Bilimleri Dergisi*, 10(2), 60–73.
- Eslami, S., Khalifah, Z., Mardani, A., Streimikiene, D., and Han, H. (2019). Community attachment, tourism impacts, quality of life and residents’ support for sustainable tourism development. *Journal of Travel and Tourism Marketing*, 36(9), 1061–1079. <https://doi.org/10.1080/10548408.2019.1689224>
- Fornell, C., and Larcker, D. F. (1981). Evaluating structural equation models with unobservable variables and measurement error. *Journal of Marketing Research*, 18(1), 39–50.
- Fuchs, G., and Reichel, A. (2011). An exploratory inquiry into destination risk perceptions and risk reduction strategies of first time vs. repeat visitors to a highly volatile destination. *Tourism Management*, 32(2), 266–276. <https://doi.org/10.1016/j.tourman.2010.01.012>
- Gómez-Bruna, D., Martín-Duque, C., and Fernández-Muñoz, J. J. (2024). Determinants of residents’ support for urban tourism in times of uncertainty: Exploring the case of the city of Madrid. *Tourism and Hospitality Research*, 0(0), 1–14. <https://doi.org/10.1177/14673584241228759>
- Gu, H., and Ryan, C. (2008). Place attachment , identity and community impacts of tourism — the case of a Beijing hutong. *Tourism Management*, 29, 637–647. <https://doi.org/10.1016/j.tourman.2007.06.006>
- Gursoy, D., Chi, C. G., and Dyer, P. (2010). Locals’ attitudes toward mass and alternative tourism: The case of Sunshine Coast, Australia. *Journal of Travel Research*, 49(3), 381–394. <https://doi.org/10.1177/0047287509346853>
- Gursoy, D., Jurowski, C., and Uysal, M. (2002). Resident attitudes: A structural modelling approach. *Annals of Tourism Research*, 29(1), 79–105. [https://doi.org/10.1016/S0160-7383\(01\)00028-7](https://doi.org/10.1016/S0160-7383(01)00028-7)
- Gursoy, D., Ouyang, Z., Nunkoo, R., and Wei, W. (2019). Residents’ impact perceptions of and attitudes towards tourism development: A meta-analysis. *Journal of Hospitality Marketing and Management*, 28(3), 306–333. <https://doi.org/10.1080/19368623.2018.1516589>
- Hair, J. F., Risher, J. J., Sarstedt, M., and Ringle, C. M. (2019). When to use and how to report the results of PLS-SEM. *European Business Review*, 31(1), 2–24. <https://doi.org/10.1108/EBR-11-2018-0203>

- Hair, J. F., Hult, G. T. M., Ringle, C., and Sarstedt, M. (2022). A primer on partial least squares structural equation modeling (PLS-SEM). Sage Publications.
- Han, S., Ramkissoon, H., You, E., and Kim, M. J. (2023). Support of residents for sustainable tourism development in nature-based destinations: Applying theories of social exchange and bottom-up spillover. *Journal of Outdoor Recreation and Tourism*, 43, 100643. <https://doi.org/10.1016/j.jort.2023.100643>
- Hançer, Ş. ve Mancı, A. R. (2017). Yerel halkın turizme bakış açısının belirlenmesi üzerine bir araştırma: Diyarbakır örneği. *Journal of Tourism and Gastronomy Studies*, 5(4), 70–91. <https://doi.org/10.21325/jotags.2017.139>
- İşçi, C., Güzel, B. ve Ataberk, E. (2018). Mekana ve yerel halka bağlılık, kültürel mirasa yönelik tutumu etkiler mi? *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 21(40), 583–605. <https://doi.org/10.31795/baunsobed.492531>
- Kafa, N., Korkmaz, H. ve Demircioğlu, E. (2022). Güvenli turizm sertifikasının yerli turistlerin risk algılarının seyahat davranışlarına etkisi. *International Journal of Tourism and Destination Studies (IJOTADS)*, 1(1), 40–57.
- Karacabey, F. A. ve Erul, E. (2024). Sivas yerel halkının turizmin gelişimine yönelik niyetsel ve davranışsal desteklerinin belirlenmesinde yer aidiyetinin ve turizm etkilerinin rolü. *Journal of Tourism and Gastronomy Studies*, 12(1), 494–515. <https://doi.org/10.21325/jotags.2024.1391>
- Karataş, A. ve Şahin, S. (2023). Turistlerin risk ve güvenlik algılarının algılanan değer ve destinasyon tercihine etkisi. *Journal of Tourism and Gastronomy Studies*, 11(1), 580–603. <https://doi.org/10.21325/jotags.2023.1208>
- Karl, M. (2018). Risk and uncertainty in travel decision-making: tourist and destination perspective. *Journal of Travel Research*, 57(1), 129–146. <https://doi.org/10.1177/0047287516678337>
- Keskin, H. ve Aykaç, C. (2023). Turistlerin destinasyona yönelik risk algılar ve Türkiye’de algılanabilecek risklerin değerlendirilmesi. *İktisat İşletme ve Uluslararası İlişkiler Dergisi*, 2(1), 62–86. <https://doi.org/10.58654/jebi.1302087>
- Khan, M. J., Chelliah, S., and Ahmed, S. (2017): Factors influencing destination image and visit intention among young women travellers: role of travel motivation, perceived risks, and travel constraints. *Asia Pacific Journal of Tourism Research*, 22(11), 1139-1155. <https://doi.org/10.1080/10941665.2017.1374985>
- Kim, K., Uysal, M., and Sirgy, M. J. (2013). How does tourism in a community impact the quality of life of community residents? *Tourism Management*, 36, 527–540. <https://doi.org/10.1016/j.tourman.2012.09.005>
- Kılıç, İ. ve Şenel, E. (2021). Turizmin sosyo-kültürel ve çevresel etkilerinin turizm gelişimindeki rolü. *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 23(2), 789–808. <https://doi.org/10.16953/deusosbil.769725>
- Kodaş, B. (2022). Yerli turistlerin COVID-19 döneminde algıladıkları riskin seyahat endişeleri ve seyahat etme niyetlerine etkisi. *Türk Turizm Araştırmaları Dergisi*, 6(3), 699–712. <https://doi.org/10.26677/tr1010.2022.1084>
- Köksalanlar Acun, A. ve Köroğlu, A. (2021). Yabancı turistlerin tipolojilerine göre seyahat sağlık risk algıları ve önleme davranışlarının belirlenmesi, *Türk Turizm Araştırmaları Dergisi*, 5(2), 851-876. <https://doi.org/10.26677/TR1010.2021.742>
- Korstanje, M. (2009). Re-visitng risk perception theory in the context of travel. *e-Review of Tourism Research*, 7(4), 68–81.
- Linderová, I., Scholz, P., and Almeida, N. (2021). Attitudes of local population towards the impacts of tourism development: evidence from Czechia. *Frontiers in Psychology*, 12(June), 1–11. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2021.684773>
- Mancı, A. R. (2022a). Determining destination risk perceptions, their effects on satisfaction, revisit and recommendation intentions: Evidence from Sanliurfa/Turkey. *Journal of Multidisciplinary Academic*

Tourism, 7(1), 81–96. <https://doi.org/10.31822/jomat.2022-7-1-81>

- Mancı, A. R. (2022b). Yer imajı ve yer bağlılığının, yerel halkın algıladığı değer ve turizm gelişimine ilişkin desteği üzerindeki etkisi. *Seyahat ve Otel İşletmeciliği Dergisi*, 19(3), 381–398. <https://doi.org/10.24010/soid.1113469>
- Matiza, T. (2024). Resident's willingness to travel amidst increased post-crisis inbound Chinese tourism: a country-of-origin effect perspective. *Advances in Hospitality and Tourism Research (AHTR)*, 12(3), 287–312. <https://doi.org/10.30519/ahtr.1399511>
- Mccool, S. F., and Martin, S. R. (1994). Community attachment and attitudes toward tourism development. *Journal of Travel and Tourism Research*, 32(3), 29–34. <https://doi.org/10.1177/004728759403200305>
- Morales, P. C., Agüera, F. O., López-guzmán, T., and Cuadra, S. M. (2018). Community attachment and support for sustainable tourism development through the attitudes of the local population : A case study in Puerto Plata , Dominican Republic. *Mediterranean Journal of Social Sciences*, 9(2), 173–184. <https://doi.org/10.2478/mjss-2018-0037>
- Núñez-Tabales, J. M., Rey-Carmona, F. J., Durán-Román, J. L., and Pulido-Fernández, J. I. (2024). Do psychographic variables influence resident attitudes towards tourism? evidence from Cordoba, Spain-a World Heritage City. *Tourism, Culture and Communication*, 24(1), 21–38. <https://doi.org/10.3727/109830422X16698414564683>
- Nunkoo, R., and Gursoy, D. (2012). Residents' support for tourism: An identity perspective. *Annals of Tourism Research*, 39(1), 243–268. <https://doi.org/10.1016/j.annals.2011.05.006>
- Orhun, B. N. ve Meriç, S. (2022). Turizm destinasyonu risk algısı ile öz etkinlik düzeyi arasındaki ilişki: Van ili örneği. *Güncel Turizm Araştırmaları Dergisi*, 6(2), 447–467. <https://doi.org/10.32572/guntad.1049335>
- Özbek, V., Günelan, M., Koç, F., Şahin, N. K. ve Kaş, E. (2015). The effects of perceived risk and cost on technology acceptance: a study on tourists' use of online booking. *Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 13(2), 228–244. <https://doi.org/10.18026/cbusos.49782>
- Özdamar, M. ve Çakıcı, C. (2021). Farklı gelişmişlik düzeylerindeki Alanya-Erdek-Kalecik'te halkın turizm algısı ve turizme desteği. *Turizm Akademik Dergisi*, 8(2), 173–190.
- Öztürk, Y. ve Şimşek, E. (2013). Politik istikrarsızlıkların turistlerin destinasyon seçimine etkisi üzerine bir araştırma. *Journal of Tourism and Gastronomy Studies*, 1(2), 15–26.
- Pezeshki, F., Khodadadi, M., and Bagheri, M. (2023). Investigating community support for sustainable tourism development in small heritage sites in Iran : A grounded theory approach. *International Journal of Heritage Studies*, 29(8), 773–791. <https://doi.org/10.1080/13527258.2023.2220316>
- Qi, C. X., Gibson, H. J., and Zhang, J. J. (2009). Perceptions of risk and travel intentions: The case of China and the Beijing olympic games. *Journal of Sport and Tourism*, 14(1), 43–67. <https://doi.org/10.1080/14775080902847439>
- Rahimov, E. ve Tümtürk, A. (2023). Risk algısının online satın alma davranışı üzerindeki etkisinin incelenmesi. *Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 21(3), 32–53. <https://doi.org/10.18026/cbayarsos.1229083>
- Rasoolimanesh, S. M., Chee, S. Y., and Salee, A. (2025). Scale development for measuring sustainability of urban destinations from the perspectives of residents, tourists, businesses and government. *Journal of Sustainable Tourism*, 33(2), 1–25. <https://doi.org/10.1080/09669582.2024.2329682>
- Reinartz, W., Haenlein, M., and Henseler, J. (2009). An empirical comparison of the efficacy of covariance-based and variance-based SEM. *International Journal of Research in Marketing*, 26(4), 332–344. <https://doi.org/10.1016/j.ijres.mar.2009.08.001>
- Ringle, C. M., Wende, S., and Becker, J. M. (2022). "SmartPLS 4.1.0.6" Oststeinbek: SmartPLS GmbH, <http://www.smartpls.com>.
- Ryu, K., Promsivapallop, P., Kannaovakun, P., Kim, M., and Insuwanno, P. (2023). Residents' risk perceptions, willingness to accept international tourists, and self-protective behaviour during destination

- re-opening amidst the COVID-19 pandemic. *Current Issues in Tourism*, 26(8), 1367–1383. <https://doi.org/10.1080/13683500.2022.2054782>
- Saatcı, G. ve Türkmen, S. (2020). Yer bağılılığı, turizmin algılanan etkileri ve turizmin gelişimine destek olma tutumu arasındaki ilişki: Mordoğan örneği. *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Turizm Fakültesi Dergisi*, 23(2), 237–255. <https://doi.org/10.34189/tfd.23.02.001>
- Sert, A. N. (2019). Sürdürülebilir turizm gelişiminde yerel halk tarafından algılanan etkilerinin, toplum katılımının ve turizm gelişimine desteğin rolü: Beypazarı örneği. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 22(42), 407–428. <https://doi.org/10.31795/baunsobed.659297>
- Sharpley, R. (2014). Host perceptions of tourism: A review of the research. *Tourism Management*, 42, 37–49. <https://doi.org/10.1016/j.tourman.2013.10.007>
- Shmueli, G., Sarstedt, M., Hair, J. F., Cheah, J., Ting, H., Vaithilingam, S., and Ringle, C. M. (2019). Predictive model assessment in PLS-SEM: Guidelines for using PLSpredict. *European Journal of Marketing*, 53(11), 2322–2347. <https://doi.org/10.1108/EJM-02-2019-0189>
- Slovic, P., Fischhoff, B., and Lichtenstein, S. (1982). Why study risk perception. *Risk Analysis*, 2(2), 83–93.
- Slovic, P., and Peters, E. (2006). Risk perception and affect. *Current Directions in Psychological Science*, 15(6), 322–325. <https://doi.org/10.1111/j.1467-8721.2006.00461.x>
- Sönmez, S. F., and Graefe, A. R. (1998). Influence of terrorism risk on foreign tourism decisions. *Annals of Tourism Research*, 25(1), 112–144. [https://doi.org/10.1016/s0160-7383\(97\)00072-8](https://doi.org/10.1016/s0160-7383(97)00072-8)
- Şanlıurfa İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü (2025). <https://sanliurfa.ktb.gov.tr/>, <https://sanliurfa.ktb.gov.tr/TR-368092/2024-yili.html>, [Erişim Tarihi: 18.02.2025]
- Şengel, Ü., Işkın, M., Genç, G. ve Çevrimkaya, M. (2020). COVID-19 ile ilgili ölüm kaygısının seyahat davranışına etkisi. *Gaziantep University Journal of Social Sciences*, 105, 105–121. <https://doi.org/10.21547/jss.787466>
- Şorcaru, I. A., Capatina, A., Muntean, M., Manea, L., and Soare, I. (2022). Residents' perceptions towards tourism development—The Case of Galați-Brăila Conurbation, Romania. *Sustainability*, 14(13), 7962. <https://doi.org/10.3390/su14137962>
- Tekeli, M. ve Aykaç, E. (2021). Yerel halkın turizm gelişimine yönelik tutumu: Çorum ili örneği. *Türk Turizm Araştırmaları Dergisi*, 5(3), 1874–1895. <https://doi.org/10.26677/tr1010.2021.824>
- Than, T. T., Phuong, T., Kieu, H., Anh, T., Pham, D., and Hoang, T. C. Van. (2020). Impact of community attachment and resident's support on destination sustainability : evidence from spiritual and community destination in Vietnam *Journal of Asian Finance, Economics and Business* 7(8), 361–369.
- Türker Özaltın, G. (2020). Turizmin yerel halk üzerine etkileri: Seyahat acentaları perspektifinden bir inceleme. *Journal of Travel and Tourism Research*, 16, 65–84.
- Um, S., and Crompton, J. L. (1987). Measuring resident's attachment levels in a host community. *Journal of Travel Research*, 26(1), 26–29. <https://doi.org/10.1177/004728758702600105>
- Valle, P. O. D., and Assaker, G. (2016). Using partial least squares structural equation modeling in tourism research: a review of past research and recommendations for future applications. *Journal of Travel Research*, 55(6), 695–708.
- Vieira, I., Alén, E., Fernandes, D., and Rodrigues, A. P. (2024). Navigating uncertainty: The role of perceived risks in supporting sustainable tourism development in low-density territories. *Journal of Destination Marketing and Management*, 32, 100895. <https://doi.org/10.1016/j.jdmm.2024.100895>
- Volgger, M., Garcia, C. I., Taplin, R., and Pforr, C. (2022). Ability of residents to assess relative risk from tourists during the COVID-19 pandemic. *Tourism Recreation Research*, 49(5), 1165–1170. <https://doi.org/10.1080/02508281.2022.2083844>
- Williams, A. M., and Baláž, V. (2015). Tourism risk and uncertainty: theoretical reflections. *Journal of Travel Research*, 54(3), 271–287. <https://doi.org/10.1177/0047287514523334>
- Wolff, K., Larsen, S., and Øgaard, T. (2019). How to define and measure risk perceptions. *Annals of Tourism Research*, 79, 102759. <https://doi.org/10.1016/j.annals.2019.102759>

- Yang, E. C. L., and Nair, V. (2014). Tourism at risk: a review of risk and perceived risk in tourism. *Asia-Pacific Journal of Innovation in Hospitality and Tourism (APJIHT)*, 3(2), 239–259. <https://doi.org/10.7603/s40930-014-0013-z>
- Yaşarsoy, E. ve Oktay, K. (2020). Yerli turistlerin Şanlıurfa turizmi ile ilgili algılarını belirlemeye yönelik bir araştırma. *Journal of Tourism and Gastronomy Studies*, 8(1), 58-77. <https://doi.org/10.21325/jotags.2020.536>
- Yeşilyurt, H. ve Koçak, N. (2018). Yerel halkın turizm gelişimine yönelik desteğini inceleyen makalelerin bibliyometrik incelemesi. *Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Twact'18 Özel Sayısı*, 191–206.